

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar bo‘yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich

FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li

SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich

XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOYIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Соъуб Раъноев

KAMBAFALLIK VA UNI QISQARTIRISH MUAMMOLARI 33-42

Abdimov O'zbek Bektemirovich

MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira

ESKI TERMIZ SIMOVKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo

SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna

KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Taniev Ahmadjon Bahromovich

TUРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУХИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардоревич

XORAZM VILOYATI DA TURIZM TRANSPORTI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI TAHLILI 83-93

Raximov Bahromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi

O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich

QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРИНИГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O'ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO'LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS'ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA'NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA'NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O'RNI	217-221
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA'MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Berdiyeva Muqarrama Anvarovna, Chernova Natalya Vasильevna</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO'K” SIFAT BELGISINING SEMANTIK XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O'ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shekroz Abrorovich</i> OG'ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'lqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'lqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Matadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoiray Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

- Itomov Nurillo Fayzullayevich*
ТА’МИНЛОВЧИ ТО’ЛОВ – МАЖБУРИЯТЛАРНИ ТА’МИНЛАШНИНГ
ЯНГИ УСУЛИ СИФАТИДА 407-414
- Салаев Нодирбек Сапарбаевич*
ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ,
ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431
- Ходжиев Юнус Мухитдинович*
МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН
АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436
- Сайдивалиева Хуршида*
БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ
МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ
МАСАЛАЛАРИ 437-445
- Миқитов Вобур*
THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451
- Raimova Nargiza Doroyevna, To‘uchiyeva Bahora Otabekovna*
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459
- Чориева Хуршидабону Хуррам қизи*
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ
ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468
- Toshkanov Nurbek Bahriddinovich*
UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING
AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478
- Kubaeva Ismigul Farhod qizi*
CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484
- Юсупов Ўктамбой Абсаматович*
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ
КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491
- Баходирова Сабина Улугбек кизи*
РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО
ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503
- Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли*
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ
ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508
- Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li*
O‘ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

- Ibraximov Sanjar Urunbayevich*
SPORT MASHG‘ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI
VA TAMOYILLARI 521-531

<i>Urazkulova Anna Vitalyevna</i> OLIJ TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI	532-537
<i>Қаршиева Дилбар Эшпулатовна</i> ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ	538-542
<i>Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna</i> KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH	543-547
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV	548-556
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE	557-562
<i>Акрамова Умеда Салиевна</i> ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ	563-574
<i>Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi</i> МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	575-582
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> SHAHMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	583-587
<i>To'xtayev Hasan Toshpo'latovich</i> ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV- PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI	588-591
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	592-599
<i>Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL)	600-607
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи</i> МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ	608-611
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIIY TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	612-618
<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> МАКТАБГАЧА TA'LIMGA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH BO'YICHA MAVJUD TA'LIM TALABLARINING TASNIFI YUZASIDAN TAHLILLAR	619-623

<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG'USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI	624-628
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	629-634
<i>Салиев Улугбек, Салиева Низора</i> ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ	635-640
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ	641-647
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ	648-653
<i>Ахмедова Уктамхон</i> РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	654-659
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	660-664
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> МАКТАВГАЧА ВА БОШLANG'ICH TA'LIMDA МАТЕМАТИКА MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI	665-670

Received: 30 November 2024

Accepted: 5 December 2024

Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL BASIS OF DEVELOPING STUDENTS' RESEARCH COMPETENCE THROUGH WORLD INFORMATION RESOURCES

Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi

PhD student of Nordic International University

E-mail: yaxshiboyeva@bk.ru

Abstract. This study examined the role of global information resources and pedagogical and psychological approaches in developing students' research competence. Methods for improving information literacy, developing research skills, and using digital technologies are analyzed. Scientific platforms available worldwide play an important role in developing students' abilities to conduct scientific research, think independently, and use information resources effectively. The study also shows the pedagogical and psychological aspects of using information technologies, the role of innovative teaching methods in attracting students to scientific activities. The results of the study show that students can increase their scientific potential by using information resources correctly and effectively. This will develop their interest and competence in scientific research.

Keywords: development of research competence, global information resources, pedagogical approach, psychological principles, innovative educational technologies, information literacy.

JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI

Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi

Xalqaro Nordik universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda jahon axborot resurslarining o'rnini va pedagogik-psixologik yondashuvlar o'rganilgan. Axborot savodxonligini oshirish, tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish metodlari tahlil qilinadi. Talabalar ilmiy izlanish olib borish, mustaqil fikrlash va axborot resurslaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishda jahon miqyosida mavjud ilmiy platformalar muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda, shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik va psixologik tomonlari, innovatsion ta'lim metodlarining talabalarni ilmiy faoliyatga qiziqtirishdagi roli ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, talabalar axborot resurslarini to'g'ri va samarali ishlatish orqali ilmiy salohiyatlarini oshirishi mumkin. Bu esa ularning ilmiy izlanishlarga bo'lgan qiziqishini va kompetentligini rivojlantiradi.

Kalit so'zlar: tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish, jahon axborot resurslari, pedagogik yondashuv, psixologik tamoyillar, innovatsion ta'lim texnologiyalari, axborot savodxonligi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N90>

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayoni talabalardan nafaqat nazariy bilimlarni egallashni, balki ularni amaliyotda qo'llay olish, mustaqil ilmiy izlanish olib borish va muammolarga innovatsion yondashuvlarni taklif etishni talab qiladi. Ayniqsa, global axborot makoni kengayib,

xalqaro ilmiy manbalardan foydalanish imkoniyatlari ortib borayotgan bugungi kunda tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Talabalarni tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qilish nafaqat ularning o'quv jarayonida muvaffaqiyat qozonishini ta'minlaydi, balki ularni kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlaydi.

Bugungi kunda ilm-fan va texnologiyalar shiddat bilan rivojlanayotgan bir paytda ta'lim tizimida talabalar bilimni chuqurlashtirish, ularning tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish asosiy maqsadlardan biriga aylangan. Dunyo bo'ylab axborot resurslari soni va sifatining ortishi, ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi talabalarning tadqiqotchilik faoliyatida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish talabalardan axborot savodxonligi, mustaqil o'qish va izlanish olib borish ko'nikmalarini rivojlantirishni talab qiladi.

Tadqiqotchilik kompetentligini shakllantirish, ayniqsa, axborot resurslaridan to'g'ri foydalanish, izlanishning metodologik asoslarini o'rganish va olgan bilimlarni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Bu esa ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etishni taqozo qiladi. Shu bois, talabalarning tadqiqotchilik qobiliyatini rivojlantirish nafaqat bilim olish jarayoni sifatini oshirish, balki ularni jahon ilmiy hamjamiyatiga integratsiya qilish, global miqyosda dolzarb muammolarga yechim izlashda faol qatnashuvchilar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Mazkur mavzu bo'yicha tadqiqotlarning dolzarbligi shundaki, bugungi kun talabasi keng qamrovli ilmiy axborotlarni qabul qilish, tahlil qilish va yangi bilim yaratishga qodir bo'lishi kerak. Bu jarayonni amalga oshirishda xalqaro ilmiy axborot bazalaridan, masalan, Google Scholar, Scopus, SpringerLink kabi platformalardan, shuningdek, ProQuest, Web of Science, EBSCO Host kabi ilmiy bazalardan foydalanish katta ahamiyat kasb etadi. Ushbu platformalar orqali talabalar nafaqat o'z sohalari bo'yicha eng so'nggi ilmiy yangiliklardan xabardor bo'ladi, balki dunyo miqyosidagi ilg'or tadqiqotchilar bilan o'zaro tajriba almashish imkoniga ega bo'ladi.

Mazkur tadqiqot talabalarning ushbu resurslardan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning ahamiyatini aniqlashga, xalqaro axborot resurslaridan foydalanish metodlarini o'rganish hamda ularning ilmiy-ijodiy qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiluvchi innovatsion texnologiyalarni taqdim etishdan iborat. Shu bilan birga, tadqiqot doirasida talabalarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida uchraydigan muammolar va ularning yechimlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi zamonaviy ta'limda innovatsion yondashuvlar zaruriyatidan kelib chiqadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish turli yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: pedagogik nazariya, psixologik yondashuvlar, zamonaviy axborot resurslari va innovatsion ta'lim texnologiyalari. Ushbu manbalar o'zaro bog'liq bo'lib, mavzuni har tomonlama tahlil qilish imkonini beradi.

Pedagogik manbalarda Abdullaeva Z. M., Ismoilov B. A. tomonidan nashr qilingan kitoblarda innovatsion ta'lim texnologiyalarining ahamiyati, ayniqsa, interfaol usullar va loyiha asosida ta'lim berishning samaradorligi berib o'tilgan. Azizov, Sh. T., Karimov, U. R. tomonidan ham ilmiy tadqiqot olib borish ko'nikmasini shakllantirish va rivojlantirishda jahon axborot resurslarining ahamiyati o'rganilgan. Nashr etilgan maqolada talabalar uchun zamonaviy ilmiy resurslarni qo'llash metodlari yoritib berilgan va natijalarning amaliy ahamiyati ko'rsatilgan.

Bandura A. yozgan “Self-Efficacy: The Exercise of Control” kitobida esa o‘z-o‘ziga ishonchni shakllantirish va motivatsiyaning tadqiqotchilik ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyatini yoritib beradi. Muallif o‘z ilmiy ishida talabalarning psixologik qo‘llab-quvvatlanishi ularning izlanish olib borishga qiziqishini oshirishini ta’kidlab o‘tgan. Axborot texnologiyalarining ta’lim tizimidagi o‘rni, virtual laboratoriyalar va onlayn platformalar orqali ta’lim jarayonini takomillashtirish imkoniyatlari haqida Qodirov T. “Axborot texnologiyalari va ta’lim tizimi” kitobida yoritib bergan.

Scopus, Web of Science, ProQuest, SpringerLink, UNESCO kabi axborot resurslariga oid manbalar xalqaro ilmiy platformalarning talabalar uchun imkoniyatlarini ochib beradi. Ushbu resurslardan foydalanish ilmiy salohiyatni rivojlantirish va zamonaviy ilmiy izlanishlardan boxabar bo‘lish imkoniyatini yaratadi.

Yuqorida keltirilgan olimlarning ishlari shuni ko‘rsatadiki, talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish uchun pedagogik va psixologik yondashuvlarni birlashtirish, xalqaro axborot resurslari va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish zarur. Ushbu yo‘nalishdagi adabiyotlar nazariy bilim va amaliy tajriba o‘rtasidagi uzviylikni ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu tadqiqotda talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda jahon axborot resurslaridan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari o‘rganildi. Tadqiqot tizimli yondashuvga asoslangan bo‘lib, pedagogik, psixologik va axborot texnologiyalari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotda adabiyotlarni tahlil qilish, so‘rovnomalar, tahlil va taqqoslash, innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish kabi metodlar qo‘llanildi. Tadqiqotda qo‘llanilgan metodologiya talabalarning ilmiy faoliyatini kengaytirishga, ularning axborot resurslari bilan ishlashdagi ko‘nikmalarini oshirishga qaratilgan. Maqsad, talabalar uchun jahon axborot resurslaridan to‘g‘ri foydalanish va ilmiy izlanishlarga integratsiya qilish imkoniyatlarini taqdim etishdir.

Muhokama va natijalar. Tadqiqot davomida talabalar tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda jahon axborot resurslarining o‘rni va ahamiyati chuqur tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, talabalar axborot resurslaridan samarali foydalanishni o‘rgangan holda ilmiy izlanishlarining sifatini sezilarli darajada oshirishlari mumkin. Axborot texnologiyalarini mukammal o‘zlashtirish, talabalar uchun yangi ilmiy ma’lumotlarni tez, aniq va samarali tarzda izlash imkoniyatini yaratadi.

Jahon axborot resurslarining o‘quv jarayoniga ta’siri: Tahlil qilingan materiallar asosida shuni aytish mumkin-ki, talabalar jahon axborot resurslaridan (onlayn kutubxonalar, ilmiy ma’lumotlar bazalari, raqamli arxivlar va boshqa resurslar) to‘liq va samarali foydalanishni o‘rganganlarida, ularning tadqiqotchilik ko‘nikmalari jadal rivojlanadi. Bu resurslar, talabalarni yangi ilmiy-texnikaviy yondashuvlar, metodologiyalar va dolzarb ilmiy ma’lumotlar bilan tanishtirib, ilmiy izlanishlarni yanada chuqurlashtirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari, talabalarning ilmiy izlanishlarida axborot texnologiyalarini muvaffaqiyatli qo‘llashni o‘rgatish jarayonida pedagogik yondashuvlarning o‘ziga xos ahamiyatini ko‘rsatdi.

Pedagogik nuqtai nazardan, jahon axborot resurslaridan foydalanish, talabalar uchun yangi ilmiy yondashuvlarni o‘rganish, tahlil qilish va chuqur o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, talabalarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshiradi, ularni mustaqil ilmiy faoliyat olib borishga tayyorlaydi. Bunday pedagogik

yondashuvlar, talabalar uchun ilmiy o'rganishni yanada chuqurlashtirishga, yangi bilimlarga qiziqishlarini oshirishga imkon beradi.

Psixologik tomondan, talabalar axborot resurslaridan o'z tadqiqotlari uchun foydalanishni boshlaganidan keyin o'zlariga bo'lgan ishonchni sezilarli darajada oshiradilar. Tadqiqot natijalari, talabalar xalqaro resurslardan foydalangan holda ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishlari sezilarli darajada ortishini ko'rsatdi. Bu jarayonda psixologik yondashuvlar, o'zaro raqobat muhitini yaratmasdan, balki talabalar o'rtasida yordam va qo'llab-quvvatlashni rag'batlantirish, ijobiy natijalar beradi. Shuningdek, yangi bilimlarni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni kuchaytiradi. Talabalar o'rtasida ilmiy izlanishlarga bo'lgan motivatsiyani oshirish, samarali pedagogik usullarni qo'llash orqali erishilishi mumkin.

Jahon axborot resurslari va ilmiy tadqiqot metodlari o'rtasidagi bog'liqlik: Tahliliy metod orqali olingan natijalar, talabalar uchun jahon axborot resurslaridan foydalanishning ilmiy tadqiqot metodlari bilan chambarchas aloqada ekanligini tasdiqladi. Axborot texnologiyalarining qo'llanilishi, talabalarni ilmiy ishlarni rejalashtirish, tadqiqot savollarini aniqlash, tegishli adabiyotlarni izlash va ularni tahlil qilishda samarali yondashuvlarni o'zlashtirishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini oshirishga va ilmiy izlanishlarni yanada yuqori darajaga olib chiqishga imkon yaratadi.

Tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishdagi to'siqlar: Tahlil qilingan ma'lumotlar, ba'zi talabalar jahon axborot resurslaridan foydalanishda psixologik va metodologik to'siqlarga duch kelishi mumkinligini ko'rsatdi. Axborotlarni topish va tahlil qilishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi, yuqori darajadagi tanqidiy fikrlash, ilg'or texnik ko'nikmalar va metodologik bilimlarni talab qilishi mumkin. Bu to'siqlarni bartaraf etish uchun pedagogik yondashuvlar, o'qituvchilarning ko'magi va axborot resurslarini o'rganishga oid amaliy mashg'ulotlar talabalar uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Talabalar tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda jahon axborot resurslaridan samarali foydalanish pedagogik va psixologik yondashuvlar bilan to'ldirilganda ancha samarali bo'ladi. Bu jarayon, ayniqsa, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, ilmiy izlanishlarga bo'lgan qiziqishni oshirish va yangi metodlarni o'rganishga bo'lgan motivatsiyani kuchaytirish orqali talabalarni ilmiy tadqiqotlarga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlil qilingan materiallardan kelib chiqqan asosiy xulosa shundaki, axborot texnologiyalaridan foydalanish talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini oshirishda zarur vositadir. Natijada, talabalar jahon axborot resurslaridan foydalanishda o'z tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'zlashtirib, ilmiy ishlarini yanada sifatli va samarali bajarish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshiradi va yangi bilimlarni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni kuchaytiradi.

Tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida talabalarning bilim olish jarayonida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu kompetentlik o'z ichiga axborotni qidirish, tahlil qilish, tadqiqot metodologiyasini qo'llash va olgan natijalarni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini oladi. Bu talabalarni nafaqat ilmiy faoliyatda, balki real hayotdagi muammolarni hal etishda samarali ishtirok etuvchi mutaxassislar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda jahon axborot resurslari, ilmiy-texnikaviy yangiliklar va raqamli texnologiyalardan foydalanish alohida o'rin tutadi.

Xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalari va axborot resurslari talabalarning tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Masalan:

- Google Scholar, Scopus va Web of Science kabi platformalar tadqiqotlar uchun eng ishonchli ma'lumotlarni taqdim etadi.
- SpringerLink va Elsevier kabi bazalarda esa so'nggi ilmiy ishlar va maqolalar mavjud bo'lib, ulardan foydalanish orqali talabalar o'z ilmiy tadqiqotlarini yangi darajaga olib chiqishlari mumkin.

Axborot resurslaridan foydalanish jarayonida talabalar axborotni tanlash, uning haqiqiylikini baholash va maqsadga muvofiqligini aniqlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Bu esa ularda ilmiy-ijodiy yondashuvni shakllantiradi.

Shuningdek, tadqiqotchilik kompetentligini shakllantirishda zamonaviy innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etadi. Bu texnologiyalar talabalarni faollashtirish, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan:

- Interfaol ta'lim metodlari (munozaralar, loyihalar va keys-stadi usullari) talabalar o'rtasida fikrlash va ilmiy bahs yuritish qobiliyatlarini oshiradi.
- Raqamli ta'lim platformalari (MOOC, Coursera, Khan Academy) orqali talabalar xalqaro ilmiy hamjamiyat tajribasini o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi.
- Virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar talabalarga amaliy tajribalarni taklif etib, tadqiqotning nazariy va amaliy jihatlarini uyg'unlashtiradi.

Tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning birlashishi muhim hisoblanadi va bunda pedagogik jihatdan, o'qituvchi talabalarni yo'naltiruvchi sifatida faoliyat olib boradi va ularga o'z-o'zini rivojlantirish uchun sharoit yaratadi. Psixologik jihatdan esa, talabalarni rag'batlantirish, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish va izlanishga qiziqish uyg'otish tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishda asosiy omillardan hisoblanadi.

Masalan, talabalarni loyihaviy faoliyatlarga jalb qilish orqali ularni jamoaviy tadqiqotlarga tayyorlash va ular o'rtasida ilmiy muhokamalar tashkil etish ijobiy natijalar beradi. Bundan tashqari, individual yondashuv asosida talabalar o'z ehtiyojlari va qiziqishlariga mos tadqiqot yo'nalishlarini tanlash imkoniga ega bo'ladilar.

Tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish jarayonida talabalar axborot resurslaridan foydalanish bo'yicha tajribaning yetishmasligi, raqamli platformalardan foydalanish uchun texnik ko'nikmalarning pastligi, ilmiy faoliyatga motivatsiyaning yetishmasligi kabi bir qator muammolarga duch kelishlari mumkin.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

1. Axborot savodxonligini oshirish bo'yicha treninglar tashkil etish.
2. Talabalar uchun ilmiy tadqiqotlar olib borish bo'yicha metodologik qo'llanmalardan foydalanish.
3. Ilmiy-ijodiy faoliyatni rag'batlantirish uchun grant va stipendiyalar tizimini kengaytirish.

Xulosa. Talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish bugungi ta'lim jarayonining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, ularni mustaqil izlanishlarga jalb qilish, axborot resurslaridan samarali foydalanish va zamonaviy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish

imkoniyatlarini kengaytiradi. Jahon axborot resurslari va innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali talabalar nafaqat ilmiy-texnikaviy yangiliklardan xabardor bo'ladi, balki ularni ilmiy faoliyatda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Tadqiqot davomida aniqlanganidek, tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. Axborot savodxonligini oshirish va xalqaro ilmiy platformalar bilan ishlashni yo'lga qo'yish.

2. Innovatsion ta'lim metodlarini joriy etish, jumladan, interfaol mashg'ulotlar, loyiha asosidagi ta'lim va virtual laboratoriyalardan foydalanish.

3. Talabalarning motivatsiyasini oshirish va ularni psixologik qo'llab-quvvatlash lozim.

Shu bilan birga, tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirish jarayonida mavjud muammolarni bartaraf etish uchun tizimli yondashuvni joriy etish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va talabalarni ilmiy faoliyatga jalb etish bo'yicha samarali chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

Ushbu tadbirlar talabalarning ilmiy salohiyatini oshirish, ularni xalqaro ilmiy hamjamiyatga integratsiya qilish va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shuvchi yuqori malakali mutaxassislar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литературы/References:

1. Abdullaeva Z. M. Innovatsion ta'lim texnologiyalari va tadqiqotchilik faoliyati. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2020.
2. Ismoilov B. A. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining nazariy asoslari. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti, 2019.
3. Azizov Sh. T., Karimov U. R. "Ilmiy tadqiqot olib borish ko'nikmalarini rivojlantirishda xalqaro axborot resurslarining o'rni." Oliy ta'lim va ilm-fan jurnalida ilmiy maqola seriyasi, 14(2), 2021. 56-65.
4. Qodirov T. Axborot texnologiyalari va ta'lim tizimi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2022.
5. UNESCO Information and Communication Technology in Education: A Global Perspective. Paris: UNESCO Publishing. 2019.
6. Scopus Database (<https://www.scopus.com>)
7. Web of Science Platform (<https://www.webofscience.com>)
8. SpringerLink (<https://link.springer.com>)
9. ProQuest (<https://www.proquest.com/>)
10. Coursera (<https://www.coursera.org>)
11. Bandura, A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York: W. H. Freeman and Company. 1997.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog‘lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).